

Силабус
навчальної дисципліни
Філософія
2025-2026 навчальний рік

Освітня програма: «ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА. ЕНЕРГЕТИКА,
ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ ТА ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ»

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

галузь знань А Освіта

спеціальність А5 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

спеціалізація А5.33 Енергетика, електротехніка та електромеханіка

кваліфікація: бакалавр з професійної освіти (енергетика, електротехніка та електромеханіка)

Викладач (і)	Валентина ДУДЕНОК
Посилання на сайт	https://edu.bdpu.org/course/view.php?id=574 http://bdpu.org/faculties/gef/structure-gef/kaf-istor/composition-kaf-istor/dudenok/
Контактний тел.	+380993007015
E-mail викладача:	Dudenok.vi@gmail.com
Графік консультацій	Середа, 9.35-10.55

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів/ годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Звітність
3/90	16	14	60	екзамен

Семестр: 2

Мова навчання: українська

Ключові слова: матерія, свідомість, ідеалізм, матеріалізм, позитивізм, екзистенціалізм, психоаналіз, пізнання.

Мета та предмет курсу. Мета – формування і розвиток сучасної світоглядно-методологічної парадигми студентської молоді, яка неможлива без філософії як теоретичної основи світобачення та певного методу відношення до світу; оволодіння філософією сприяє становленню самосвідомості, інтелектуальному розвитку, вмінню знаходити оптимальний вихід з ціннісно-кризових ситуацій. Предметом курсу є вивчення навчальної дисципліни та найбільш загальні закони розвитку природи, суспільства та свідомості.

Компетентності та програмні результати навчання:

ЗК 01. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 11. Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.

СК 02. Здатність забезпечити формування у здобувачів освіти цінностей громадянськості і демократії.

ПР 03. Аналізувати суспільно й особистісно значущі світоглядні проблеми, усвідомлювати цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України.

ПР 25. Забезпечувати рівні можливості і дотримуватися принципів гендерного паритету у професійній діяльності.

Зміст курсу:

Тема 1. Виникнення філософії. Світогляд. Структура світогляду. Історичні типи світогляду (міфологія, релігія, філософія як наука). Предмет і природа філософського знання. Філософія як специфічний тип знання. Методологія і функції філософії. Еволюція предмету філософії. Теоретичне і духовно-практичне значення філософії. Основне питання філософії. Різновиди ідеалізму. Історичні форми матеріалізму. Поняття вульгарного матеріалізму. Проблема пізнаваності світу. Гносеологічний оптимізм та агностицизм.

Тема 2. Проблема методу в філософії. Поняття методу в філософії. Метафізика і діалектика. Поняття діалектики. Діалектика як специфічний метод пізнання і відтворення дійсності. Об'єктивна та суб'єктивна діалектика. Тотожність та відмінність. Протилежність та суперечність. Закони діалектики. Закон та закономірність. Формування діалектичних ідей в античному світі. Діалектика і софістика. Суперечність. Метафізика як вчення про найбільш загальні основи буття.

Тема 3. Основні поняття та ідеї гносеології. Загальні уявлення про теорію пізнання, її предмет і метод. Поняття «знання» і «пізнання». Багатоманітність форм пізнання. Поняття «гносеологія» («епістемологія»). Становлення гносеології в історії філософії та її місце в системі філософського знання. Об'єкт, суб'єкт і джерела пізнання. Специфіка агностицизму і скептицизму. Чуттєве і раціональне пізнання. Сенсуалізм і раціоналізм. Проблема розуміння в пізнанні. Основні форми чуттєвого і раціонального пізнання. Феномен ірраціональності. Мислення і досвід. Суперечності мислення та їх джерела. Проблема істини та її критеріїв. Істина: об'єктивна, абсолютна й відносна. Діалектика істинності та заблудження.

Тема 4. Філософія стародавньої Індії та Китаю. Виникнення індійської філософії. Ортодоксальні ведичні філософські системи: веданта, міманса, ньяя, вайшешика, санкх'я, йога. Неортодоксальні школи адживіки і чарвака-локаятиків. Ядричха-вада і свабхава-вада про випадковий збіг обставин та строгу внутрішню закономірність. Основні категорії індійської

філософії. Священні книги китайської освіченості. Онтологія даосизму. «Даодецзин». Конфуціанство. Мен-цзи. Лунь-Юй. Принцип «виправлення імен». Мо-цзи. Легізм законників філософської школи фа-цзя.

Тема 5. Антична філософія. Пошук першооснови світу в ранніх філософських системах. Мілетська натурфілософія: Фалес, Анаксимандр і Анаксімен. Діалектика Геракліта. Метафізика елеатів. Досократики: магія чисел Піфагора, «стихії» Емпедокла, «нус» Анаксагора. Етичний релятивізм софістики. Даймоніон і маєвтика Сократа. Атомізм Левкіппа-Демокріта. «Ейдоси» і абсолютний ідеалізм Платона. Енциклопедизм Арістотеля і його вплив на розвиток філософської думки.

Тема 6. Середньовічна філософія. Специфіка філософських вимірів світу в Середні віки. Проблема доказу буття Бога. Апологетика. Патристика. Схоластика. Суперечка номіналістів і реалістів про універсалії. Пояснення теодицеї. П'єр Абеляр. Ерігуена. Дунс Скотт. Вільгельм Оккам. Ансельм Кентерберійський. Августин Блаженний. Фома Аквінський.

Тема 7. Філософія Відродження. Поняття гуманізму. Антропоцентризм як основна світоглядна парадигма. Філософія гуманізму. Натурфілософія нового природознавства. Пантеїзм Джордано Бруно. Філософія політики: ідеологія централізованої держави і теорія природного права. Утопічний соціалізм.

Тема 8. Енциклопедична філософія Просвітництва. Енциклопедична філософія Просвітництва: Д. Дідро, Д. Толанд, П. Гассенді, П. Бейль, Вольтер, Кондільяк, Гельвецій, Ламетрі, Гольбах, Географічний детермінізм Ш. Монтеск'є. Проблема походження держави в філософії Ж. – Ж. Руссо. Метафізичний матеріалізм та атеїзм.

Тема 9. Німецька класична філософія. Трансцендентальний ідеалізм. І.Канта. Діалектика Фіхте і Шеллінга. Суперечність методу і системи в «абсолютному діалектичному ідеалізмі» Георга Вільгельма Фрідріха Гегеля. Антропологічний матеріалізм Л. Фейербаха.

Тема 10. Вітчизняна філософія. Міфологія давніх українців. Духовні витоки української філософської культури. Філософська думка в Україні після розпаду Київської Русі. Розвиток філософських ідей в Україні у ХУІІІ-ХІХ ст. Г. С. Сковорода. Києво-Могилянська академія. «Філософія серця» П. Юркевича. Проблематика сучасної української філософії.

Тема 11. Позитивізм. Позитивізм: виникнення, сутність та етапи розвитку. Огюст Конт про обґрунтування методу позитивного мислення. Філософія махізму. Принцип економії мислення. Постпозитивізм і неопозитивізм. Практична філософія: прагматизм і інструменталізм. Філософія науки: структуралізм.

Тема 12. Теорія психоаналізу. Структура психіки з точки зору З. Фрейда. Поняття сублимації. Комплекси Едіпа і Електри. Теорія архетипів К. Юнга. Колективне підсвідоме. Релігія як колективний невроз людства. Філософія психологізму: фрейдизм, біхевіоризм, неофрейдизм.

Тема 13. Філософська герменевтика. Герменевтика як метод суспільних наук. Поняття «тлумачення». Мова як конкретне втілення

реальності. Феноменологія Е. Гуссерля. Проблема розуміння в творах Г. Г. Гадамера, Дільтея, Шлейєрмахера. «Філософія життя»: Ф. Ніцше.

Тема 14. Екзистенціалізм. Екзистенціальна традиція: М. Хайдеггер, К. Ясперс, А. Камю, Ж. – П. Сартр, Г. Марсель, М. О. Бердяєв, М. Бубер. Екзистенція як переживання людиною свого буття в світі. Поняття пограничної ситуації. Непізнаванність екзистенції. Структура екзистенції. Проблеми свободи та відповідальності в екзистенціальній філософії.

Тема 15. Філософські основи вчення про цінності. Аксиологія як галузь філософського знання. Поняття і основні ідеї аксіології. Поняття цінності і ціннісних орієнтацій. Формування теорії цінностей в історії філософії. Феномени загальнолюдських цінностей та шлях до них. Кризова ситуація як ситуація зміни ціннісних орієнтирів. Сучасні концепції цінностей. Людина, особистість як найвища цінність буття. Гуманізм і проблеми розвитку особистості. Діалектика потреб, інтересів та цінностей.

Тема 16. Антропологія: проблеми війни та миру в сучасній культурі. Поняття філософської антропології. Проблема людини і світу в історії філософії. Сучасні системи філософської антропології. Проблема сутності людини, розвиток уявлень про неї в історії філософії. Проблема сенсу життя. Суспільство і особистість. Принцип діяльності. Загальні форми людського освоєння дійсності. Проблема відчуження людини в сучасному світі.

Методи навчання: методи стимулювання освітньої діяльності (метод навчальної дискусії, метод опори на життєвий досвід здобувачів, створення ситуацій пізнавальної новизни); методи активного навчання (вирішення ситуаційних задач (кейсів), ділові ігри; робота в малих групах), словесні (пояснення, розповідь, бесіда); наочні (презентації); практичні (аналіз фрагментів лекцій здобувачів).

Методи контролю і самоконтролю у навчанні: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, комбіноване опитування, письмовий і тестовий контроль, самоконтроль і самооцінка.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять): обов'язкове дотримання академічної доброчесності студентами («Кодекс доброчесності університетської спільноти Бердянського державного педагогічного університету» (https://bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2025/11/kodeks_dobrochesnosti_universytetskoyi_spilnoty_bdpu1.pdf)), а саме: самостійне виконання всіх видів робіт, завдань, форм контролю, передбачених робочою програмою даної навчальної дисципліни; посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Політика використання штучного інтелекту визначається положенням БДПУ (https://bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2025/09/polityka_vykorystannya_shtuchnogo_intelektu_v_osvitnomu_proczeni_berdyanskogo.pdf), зокрема при підготовці до практичних занять дозволено часткове використання ШІ для структурування матеріалу,

підготовки презентацій, перекладання джерел з інших мов, забороняється копіювання та генерація неправдивих фактів, забороняється використовувати в контрольованому середовищі під час проведення екзамену,

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: освітні платформи інтерактивної взаємодії у форматі відео-конференції ZOOM, Google Meet; віртуальне навчальне середовище Moodle університету, що містить навчально-методичний комплекс дисципліни для ефективної взаємодії, самоосвіти та контролю освітніх результатів здобувачів; Google-сервіси (Keep, документи, презентації, форми, чат, календар, диск); ноутбук Acer Aspire 5 A515-58P-379M; мультимедійний проектор Optima GT 1080e; екран.

Система оцінювання та вимоги: внутрішня університетська 100-бальна шкала. Після вивчення навчальної дисципліни їх результати конвертуються в шкалу ECTS шляхом ранжування навчальних досягнень.

Оцінка за університетською шкалою	Оцінка шкалою ЄКТС
90-100	A
78-89	B
65-77	C
58-64	D
50-57	E
35-49	FX (з можливістю повторного складання)
1-34	F (з обов'язковим повторним вивченням ОК)

Узагальнені критерії оцінювання:

- «А», 90–100 балів – здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, уміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, уміє використовувати набуті компетентності для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування й нахили;
- «В», 78–89 балів – здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи й задачі в стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна;

- «С», 65–77 балів – здобувач вищої освіти вмiє зiставляти, узагальнювати, систематизувати iнформацiю пiд керiвництвом викладача, у цiлому самостiйно застосовувати її на практицi, контролювати власну дiяльнiсть, виправляти помилки, серед яких є суттєвi, добирати аргументи для пiдтвердження думок;
- «D», 58–64 бали – здобувач вищої освіти вiдтворює значну частину теоретичного матерiалу, виявляє знання й розумiння основних положень; iз допомогою викладача може аналізувати навчальний матерiал, виправляти помилки, серед яких є значна кiлькiсть суттєвих;
- «E», 50–57 бали – здобувач вищої освіти володiє навчальним матерiалом на рiвнi, вищому за початковий, значну частину його вiдтворює на репродуктивному рiвнi (обсяг набутих компетентностей здобувача вiдповiдає мiнiмальним критерiям);
- «FX», 35–49 балiв – здобувач вищої освіти володiє матерiалом на рiвнi окремих фрагментiв, що становлять незначну частину навчального матерiалу (до 20 %);
- «F», 1–34 бали – здобувач вищої освіти володiє матерiалом на рiвнi елементарного розпiзнання й вiдтворення окремих фактiв, елементiв, об’єктiв.

Розподiл балiв, якi отримують студенти

Поточне тестування та самостiйна робота																Екзамен	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16	50	100
3	3	4	3	3	3	3	3	3	3	4	3	3	3	3	3		

Список рекомендованих джерел (наскрiзна нумерацiя)

Основнi

1. Губерський Л. Фiлософiя. Київ: Фолiо, 2018. 621 с.
2. Данильян О.Г. Дзьобань О.П. Фiлософiя: пiдручник. 2-ге вид., переробл. i допов. Харкiв: Право, 2019. 432 с.
3. Петрушенко В. Л. Фiлософський словник: термiни, персоналiї, сентенцiї. Львiв: «Магнолiя- 2006», 2021. 350 с.
4. Шепетяк Олег, Шепетяк Оксана. ФIЛОСОФIЯ: Пiдручник. Львiв: Мiсiонер, 2020. 784 с.
5. Фiлософiя: пiдручник / В.С. Блiхар, М.М. Цимбалюк, Н.В. Гайворонюк, В.В. Левкулич, Б.Б. Шандра, В.Ю. Свищо. Ужгород: Вид-во УжНУ Говерла, 2021. 440 с.

6. Філософія: підручник для студентів і курсантів вищих закладів освіти III-IV рівнів акредитації / авт.кол.; за ред. О. В. Рябіної, Л. І. Юрченко. Харків: Видавництво Іванченка І.С., 2021. 286 с.
7. Баумейстер А. Біля джерел мислення і буття: вибрані філософські етюди. Київ: Дух і літера, 2020. 473 с.
8. Основи філософських знань: філософія, етика, естетика, релігієзнавство / Горлач М.І., Кремень В.Г., Ніколаєнко С.М., Требін М.П. та ін.: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 1028 с.

Додаткові

9. Жадько В. А. Філософія як гуманістичний світогляд: наукова монографія. Запоріжжя: Видавництво ПП «Новий Світ-2000», 2019. 200 с.
10. Кант І. Критика чистого розуму / пер. з нім. та примітки Ігоря Бурковського. Київ: Юніверс, 2000. 500с.
11. Кримський С. Під сигнатурою Софії. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2019. 367 с.
12. Ткачук М.Л. Київська академічна філософія XIX – початку XX ст.: Методологічні проблеми дослідження. К., 2000. 249 с.
13. Хамітов Н.В. Філософська антропологія: Від теоретичного до практичного повороту. Київ: КНТ, 2018. 394 с.
14. Франкл В. Людина в пошуках справжнього сенсу. Харків: КСД, 2020. 160 с.
15. Гільдебранд Д. Що таке філософія? Львів: Колесо, 2019. 244 с.
16. Горський В. Історія української філософії: підручник для студентів вищих навчальних закладів / В.С. Горський, К.В. Кислюк. Київ: Либідь, 2004. 485 с.
17. Грані людського буття: позитивні та негативні виміри антропокультурного: монографія / Є.І. Андрос та ін. Київ: Наукова думка, 2010. 349 с.
18. Гудінг Д. Світогляд: для чого ми живемо і яке наше місце у світі / Д. Гудінг, Дж. Леннокс. Київ: Укр. Біблійне Тов-во, 2003. 416 с.
19. Гуссерль Е. Досвід і судження. Дослідження генеалогії логіки. Київ: ППС-2002, 2009. 356 с.
20. Еліаде М. Священне і мирське. Міфи, сновидіння і містерії. Мефістофель і андрогін; пер. Г. Кьорян, В. Сахно. Київ: Основи, 2001. 591с.
21. Кант І. Критика чистого розуму / пер. з нім. та примітки Ігоря Бурковського. Київ: Юніверс, 2000. 500с.
22. Карась А. Міфотворчість як соціокультурна проблема розуміння і раціональності. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Філософія, політологія. 2021. Вип. 33. С. 25-38.
23. Кебуладзе В. Феноменологія досвіду. Київ: Дух і літера, 2017. 278 с.
24. Кримський С. Запити філософських смислів. Київ: Вид. ПАРАПАН, 2003. 240 с.

25. Кримський С. Під сигнатурою Софії. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2019. 367 с.
26. Людина в сучасному світі: колективна монографія: в трьох книгах / за загальною редакцією В.П. Мельника. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2012.

Інформаційні ресурси

1. www.bdpu.org/library
2. <http://www.nbuu.gov.ua>
3. <https://scholar.google.com>
4. <https://www.irbis-nbuu.gov.ua/> – Національна бібліотека імені В.Вернадського;
5. https://filosof.com.ua/elektronna_biblioteka – Бібліотека Інституту філософії;
6. <https://diasporiana.org.ua/religiya/klasyka-duhovnoyi-filosofiyi-ta-suchasnist/> – Електронна бібліотека Diasporiana;
7. <https://web.nlu.org.ua/collection.html?id=389> – Відкрита електронна бібліотека;
8. <https://filosof.com.ua/> – Інститут філософії імені Г.С.Сковороди НАН України;
9. <https://nnifor.udu.edu.ua/index.php/resursy> – Навчально-науковий інститут філософії та освітньої політики;
10. <http://journal.philosophy.ua/> – журнал «Філософська думка»;
11. <https://philosobr.pnpu.edu.ua/> – журнал «Філософські обрії»;
12. <https://sententiae.vntu.edu.ua/index.php/sententiae/index> – журнал «Sententiae»;
13. <http://ampr.diit.edu.ua/> – журнал «Антропологічні виміри філософських досліджень»;
14. <https://multiversum.com.ua/index.php/journal> – журнал «Мультиверсум: філософський альманах»;
15. <https://sites.google.com/site/practicsophy> – журнал «Практична філософія»;
16. <https://plato.stanford.edu/> – філософська енциклопедія Стенфордського університету;
17. <https://newacropolis.org.ua/> – сайт «Новий Акрополь».